

Simon F. Nándor⁶⁵⁷: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995

A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995

A két dátum két határvonalat jelent a magyar belügyi szolgálati igazolványok történetében: 1953-ban nem csupán az úgynevezett egységes Belügyminisztérium jön létre – amiről még szó lesz –, hanem egységesítik a Belügyminisztérium felügyelete és irányítása alá tartozó rendvédelmi testületek szolgálati igazolványait is. A második dátum pedig azt az esztendőt jelöli, amikor a Belügyminisztérium – igazodva a modern kor követelményeihez és elvárásaihoz – áttér a kártyaigazolványokra.

1953

Az egységes Belügyminisztérium

A magyar rendvédelem-történet, ezen belül is a Belügyminisztérium történetében meghatározó év volt az 1953-as esztendő: abban az évben számolták fel ugyanis az Államvédelmi Hatóságot⁶⁵⁸ és korábban e szervezethez tartozó államvédelmi és rendvédelmi testületeit integrálták a Belügyminisztériumba. Így jött létre az egységes Belügyminisztérium, amely „fennhatósága” alól viszont kikerültek a helyi „önkormányzatok” a tanácsok –a Belügyminisztérium már „csupán” az államvédelmi és a rendvédelmi szervezeteket felügyelte, pontosabban, irányította: a rendőrséget, a határőrséget, a belső karhatalmat, a büntetés-végrehajtást, a légoltalmat, a tűzoltóságot és a BM megyei főosztályait.

Az 1953-ban Moszkvában összeállított magyar kormány tagjaként – talán kissé meglepő módon – Gerő Ernő⁶⁵⁹ irányította a Belügyminisztériumot: egyes adatok szerint, személyesen Berija⁶⁶⁰ hívta fel Rákosit⁶⁶¹, hogy Gerőt nevezzék ki belügyminiszterré⁶⁶². Végül is, Gerő hivatalosan 1953. július 4-én vette át a Belügyminisztérium irányítását az addigi minisztertől, Győre Józseftől⁶⁶³, aki azonban nem

⁶⁵⁷ A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság alelnöke, simon.f.nandor@gmail.com

⁶⁵⁸ A közhit mind a mai napig ezt 1956 októberére datálja, amikor is Nagy Imre – nem éppen az érvényben lévő jogszabályok figyelembevételével – aláírt egy dokumentumot, amely szintén az (akkor már nem létező) Államvédelmi Hatóság megszüntetéséről szólt – valójában az 1955-ben felállított Államvédelmi Főcsoportfőnökséget számolták fel 1956-ban

⁶⁵⁹ Gerő Ernő (1898-1980) magyar kommunista politikus, 1945 után közlekedési miniszter, pénzügyminiszter, államminiszter, a Minisztertanács elnökhelyettese, belügyminiszter, az MKP KV és az MDP KV főtitkár-helyettese, a Politikai Bizottság tagja, az MDP KV első titkára, évekig a Gazdasági Tanács, majd a Népgazdasági Tanács vezetője

⁶⁶⁰ Lavrentyij Pavlovics Berija (1899-1953) szovjet politikus, politikai pályafutása Grúziában kezdődött, ahol előbb a Cseka, majd pedig a grúz kommunista párt vezetője volt, ezt követően 15 évig állt a Belügyi Népbiztosság, illetve az Állambiztonsági Népbiztosság (későbbi elnevezésük szerint: minisztérium) élén, néhány esztendeig a Minisztertanács elnökhelyettesi posztját is betöltötte.

⁶⁶¹ Rákosi Mátyás (1892-1971) magyar kommunista politikus, részt vesz a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalapításában, a Tanácsköztársaság idején népbiztos-helyettes, majd népbiztos, néhány napig a Vörös Őrség országos parancsnoka, a Tanácsköztársaság bukása után a Szovjetunióba emigrál, az 1920-as években illegálisan hazatér, letartóztatják, és másfél évtizedet tölt börtönben. A Szovjetunió az 1848/49-es honvéd zászlókért cseréli ki. AZ 1945-ös hazatérése után az MKP KV és az MDP KV főtitkára, majd első titkára, államminiszter, miniszterelnök-helyettes, a Minisztertanács elnöke. Az 1956-os bukása után lényegében száműzöttként élt a Szovjetunióban, ott is halt meg.

⁶⁶² Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések 1940-1956. Budapest, Napvilág Kiadó, 1997. 911 old.

⁶⁶³ Győre József (1902-1985) magyar kommunista politikus, 1945 után az MKP járási titkára, a KV instruktora, megyei pártbizottsági titkár, az MDP KV, Majd az MSZMP KRB tagja, belügyminiszter, belügyminiszter-helyettes, 1957-ben népbíró

távozott a minisztériumból, hanem miniszter-helyettesi beosztásban továbbra is ott maradt⁶⁶⁴. Egy héttel később terjesztette elő Gerő az ÁVH megszüntetéséről szóló indítványát, és a következő héten A Minisztertanács – nyilvánosságra nem hozott 5006/6/1953 sz. határozattal – hatályon kívül helyezte a 4353/1949. számú MT rendeletet, ezzel az ÁVH mint önálló szervezet megszűnt⁶⁶⁵.

A határozatot azonban felemás módon hajtották végre, hiszen az államvédelmi állománykategóriát nem szüntették meg, sőt a Belügyminisztérium majd' összes jelentős beosztásába államvédelmi tisztet neveztek ki. Sőt, a Gerőt követő belügyminiszter, a korábban az ÁVH-ban szolgálatot teljesítő Piros László⁶⁶⁶ több miniszteri rendeletet, utasítást és parancsot, mint „államvédelmi altábornagy” írt alá, amire – tudniillik, hogy a nevükhöz rendfokozatot írjanak – a korábbi és a későbbi belügyminiszterek esetében nem volt példa⁶⁶⁷. A Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának 1955. december 8-i határozata értelmében viszont felállították az Államvédelmi Főcsoportfőnökséget⁶⁶⁸.

Az új szolgálati igazolvány

A Belügyminisztérium újjászervezett kollégiuma⁶⁶⁹ 1953. augusztus 11-én tartotta második ülését, amelynek napirendjén három pont szerepelt⁶⁷⁰:

- Jelentés a Belügyminisztérium átszervezésének állásáról és az ezzel kapcsolatos további feladatok
- Az Ellenőrzési Főosztály munkaterve 1953. augusztus és szeptember hónapra
- Javaslat az új szolgálati igazolvány kiadására

Az új szolgálati igazolványok bevezetését elsősorban az indokolta, hogy korábban ahány rendvédelmi testület tartozott a Belügyminisztériumhoz, annyiféle szolgálati igazolványt használtak: eljött tehát az ideje, hogy a minisztérium szervezeti egységeinek kialakítása mellett, a szolgálati igazolványokat is egységesítsék, ily' módon is kifejezve egy későbbi kifejezéssel élve, az összbelügyi szemléletet. A minisztérium új vezetői tehát úgy vélték, hogy ideje van e kérdésben is a változásnak. Az előterjesztés

⁶⁶⁴ Baráth Magdolna: Gerő Ernő a Belügyminisztérium élén, 1953-1954. Trezor 1. A Történelmi Hivatal Évkönyve 1999. Budapest, Történelmi Hivatal, 1999. 149. old

⁶⁶⁵ Baráth Magdolna: Gerő Ernő a Belügyminisztérium élén, 1953-1954. Trezor 1. A Történelmi Hivatal Évkönyve 1999. Budapest, Történelmi Hivatal, 1999. 157. old

⁶⁶⁶ Piros László (1917-2006) magyar kommunista politikus, 1945 után az MKP és az MDP Budapesti Pártbizottság, illetve az MDP KV tagja, az MDP Politikai Bizottság póttagja, a SZOT főtitkár-helyettese, államvédelmi tábornok, az ÁVH Határőrség parancsnoka, az ÁVH vezetője, a belügyminiszter első helyettese, belügyminiszter

⁶⁶⁷ A magyar belügyminiszter mindig politikus volt, de ha hivatásos állományú rendőrt neveztek ki miniszterré, akkor megszüntették az állományviszonyát, és „civilként” töltötte be a miniszteri posztot (mint Kamara János r. altbgy esetét 1985-ben)

⁶⁶⁸ MOL M-KS 276. F. 53/260 ö.e.

⁶⁶⁹ A Belügyminisztérium Kollégiumának tagjai voltak 1953. nyarán: Gerő Ernő belügyminiszter, Piros László á.v.örgy., a belügyminiszter első helyettese, Győre József belügyminiszter-helyettes, Dékán István á.v.örgy., belügyminiszter-helyettes, Kucsera László á.v.alez., a Kémelhárító Osztály vezetője, Gazdig Gyula á.v.alez., a Hírszerző Osztály vezetője, Balácsi Béla á.v.alez., a Vizsgálati Főosztály vezetője, Valencsák János á.v.örgy., a Határőrség és a Belső Karhatalom parancsnoka, Pócze Tibor r.v.örgy., országos rendőrkapitány, Ács Ferenc á.v.ezds., a Személyzeti Főosztály vezetője és Berecz Béla á.v.örgy., az Anyagi és Technikai Főosztály vezetője

⁶⁷⁰ A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953-1956. Első kötet. Az 1953. július 28. és 1954. június 22. közötti ülések. Összeállította, a jegyzeteket kiegészítette és a bevezető tanulmányt írta: Kajári Erzsébet. Szerkesztette: Gyarmati György és S. Varga Katalin. Budapest, Történelmi Hivatal, 2001. 67. old. (A továbbiakban: BM Kollégiumának ülései...)

szerint „az igazolvány kivitelezésénél (papír, nyomás, érvényesítése rendszer stb.) döntő szempont, hogy a rendelkezésre álló technikai lehetőségek felhasználásával az új igazolvány fokozott biztonságot nyújtson a visszaélések megakadályozására, valamint imperialista hírszerző szervek által történő hamisításokkal szemben.”⁶⁷¹ A kollégium tagjai komolyan vették a feladatukat, a legapróbb részletekre is odafigyeltek: bekerüljön-e az okmányba az intézkedésre és a fegyverviselésre való jogosultság, vagy sem? Ezt a kérdést egyébként Gerő Ernő tette fel, amire – többek között – Ács ezredes, a Személyzeti Főosztály vezetője azt válaszolt, hogy erre azért nincsen szükség, mert a rendfokozat és az egyenruha önmagában jogosít fegyverviselésre⁶⁷². Végül is, Gerő döntése alapján, a fegyverviselésre való jogosultság bekerült az igazolványba, de az intézkedésre feljogosító szöveg nem. Ugyancsak kérdéses volt, hogy az esetleges előléptetést követően új igazolványt állítsanak-e ki, vagy pedig a meglévőbe jegyezzék be a változást. A döntés értelmében előléptetésnél új igazolványt kell kiállítani.

A kollégiumi ülés részt vevői az okmány méretéről is vitatkoztak, ezúttal is Gerő kérdezett rá: lehet-e kisebb méretű az igazolvány? Megnyugtatták, hogy lehet. Az eredeti javaslat szerint az igazolvány – amelynek mintája az Államvédelmi hatóság korábbi igazolványa volt –mérete 73×105 mm lett volna, az elfogadott méret pedig 70×100 mm lett.

Az előterjesztés az igazolvány külső részét meggypiros színben határozta meg, a kötését pedig bőrutánzatú vászonban. A fedőlapon aranyozott nyomással a népköztársasági címer, alatta pedig a testület megnevezése. A testület megnevezése közül a „Megyei Hatóság” elnevezés okozott némi fejtörést, mert a kollégiumi ülés időpontjában még nem határozták meg a megyei szervezetek elnevezéseit⁶⁷³. Gerő a „Megyei Hatóság” elnevezést az igazolványokon tovább akarta részletezni: Járás, Budapest⁶⁷⁴, sőt véleménye szerint a megyék neveit is fel kellene tüntetni az igazolványban⁶⁷⁵. Az igazolványok a következő feliratokkal készültek el:

- Belügyminisztérium
- BM Budapesti Főosztály
- BM Megyei Főosztály
- Rendőrség
- Határőrség és Belső Karhatalom
- Büntetés-végrehajtási Örség
- Légoltalom
- Tűzoltóság

A belső oldalak – biztonsági megfontolásból – kétféle alapnyomattal és kétféle színben készültek. Az igazolvány második oldala tartalmazta a sorszámot, a tulajdonos csillag-kapocccsal rögzített fényképét a kiállító szervezet dombornyomású szárazbélyegzőjének lenyomatával, a tulajdonos aláírását, valamint a nevét, a rendfokozatát, a testület megnevezését, a fegyverviselésre való jogosultságot, a kiállítás dátumát, a kiállító szervezet nedves-bélyegző lenyomatát és az ahhoz tartozó aláírást. A harmadik oldalon pedig a negyedévente beragasztandó érvényesítő bélyegeknél volt a helyük. A polgári és a szerződéses állomány igazolványának borítója felirat nélküli, sötétkék színű bőrutánzatú vászonból készült.

⁶⁷¹ A BM Kollégiumának ülései... 80. old

⁶⁷² A BM Kollégiumának ülései... 82. old

⁶⁷³ Az egységes Belügyminisztérium kialakításával párhuzamosan hozták létre a megyei szervezeteket, egy-egy megye egy-egy főosztály lett: Belügyminisztérium Pest Megyei Főosztálya. A városok pedig osztályok lettek: Belügyminisztérium Pest Megyei Főosztálya, Váci Osztály.

⁶⁷⁴ A BM Kollégiumának ülései... 80. old

⁶⁷⁵ A BM Kollégiumának ülései... 83. old

A Belügyminisztérium 70 ezer darab igazolványra adott megrendelést, azok darabja 3 forintba került, az igazolványhoz tartozó celloloid tok pedig több mint a kétszeresébe, 8 forintba.

A vonatkozó miniszteri parancs 016. számon látott napvilágot, 1953. november 10-én⁶⁷⁶. A parancs meghatározta, hogy „a Belügyminisztérium kötelékébe tartozó összes szervek személyi állományát 1953. november 12-től 17-ig egységes mintájú új szolgálati igazolvánnyal kell ellátni. A korábban kiadott szolgálati igazolványokat egyidejűleg be kell vonni, ezek 1953. november 17-én 24 órákor érvényüket veszítik.” A miniszter, Gerő Ernő, azt is fontosnak tartotta parancsba foglalni, hogy „a szolgálati igazolványnak, mint a legfontosabb szolgálati okmányoknak gondos megőrzése minden beosztott elsőrendű kötelessége. A szolgálati igazolvány gondatlan kezelése, vagy elvesztése megkönnyíti az ellenség aknamunkáját, kártevését és fontos területekre való behatolását. Ezért azt, aki szolgálati igazolványát elvesztette, fegyelmi úton kell felelősségre vonni.”

A parancs azt is meghatározta, hogy a Belügyminisztérium központi főosztályai és osztályai részére a Személyzeti Főosztály vezetője, az országos parancsnokságok szerveinek a részére az országos parancsnokok, a Határőrség és a Belső Karhatalom részére a Határőrség és a Belső Karhatalom parancsnoka, a BM Megyei (Budapesti) Főosztályai és az alárendelt szerveik részére a megyei (budapesti) főosztályvezetők adják ki, illetve írják alá. A parancs rendelkezett továbbá arról is, hogy melyik igazolvány hová jogosítja tulajdonosát belépésre

Ez a szolgálati igazolvány-család nem egészen három évig volt forgalomban.

13. ábra Az 1953-ban bevezetett szolgálati igazolvány
(Forrás: Rendőrség-történeti Múzeum)

1956

1956 tavasza

A belügyminiszter helyettese, Fekete Károly áv. ezredes, a Személyzeti Főosztály vezetője 1956. április 21-én adta ki az 1382. számú parancsát: „A Belügyminisztérium kötelékébe tartozó szervek beosztottai részére 1956. április 25-től 30-ig új szolgálati igazolványok kiadását rendelem el.”⁶⁷⁷

⁶⁷⁶ BM Irattár 1953. évi 24. doboz 10-0871/1953

⁶⁷⁷ BM Irattár 1956. év 41. doboz 22-991/1956

Ezek az igazolványok már esztétikailag is mutatósabbak voltak, és elrendezésében is némi változást mutattak az előzőhöz képest. Ilyen – *tartalmi* – változás volt a többi között, hogy amíg korábban a Határőrség és a Belső Karhatalom közös igazolványt használt, most két különböző feliratú igazolványt kaptak a határőrök és a karhatalmisták⁶⁷⁸. Az igazolvány továbbra is feljogosította a tulajdonosát fegyverviselésre.

A vezetői állomány „Belügyminisztérium” feliratú szolgálati igazolványát a belügyminiszter, a vezetői állomány ugyancsak „Belügyminisztérium” feliratú igazolványát pedig a BM Személyzeti Főosztályának vezetője, a többi testületi igazolványt pedig az adott testület vezetője, illetve a megyei főosztályok vezető irták alá.

A Belügyminisztérium központi épületébe külön belépési engedély nélkül jogosított belépésre a „Belügyminisztérium” feliratú igazolványok közül az, amelyeknek érvényesítő szelvényein átlós irányban haladó 5 mm széles sávval volt ellátva.

Az új igazolványok feliratai – *a testületek megnevezései* – nagyjából megegyeztek az 1953-as igazolványéival:

- Belügyminisztérium
- BM Budapesti Főosztály
- BM Megyei Főosztály
- Rendőrség
- Határőrség
- Belső Karhatalom
- Büntetés-végrehajtási Örség
- Légtalalom
- Tűzoltóság

Az igazolványuk külsőben nem, de belsőben változtak: a fénykép átkerült a harmadik oldalra, az érvényesítés - *négy hónaponként* - pedig ezentúl nem bélyeggel, hanem érvényesítő szelvénnel történt.

1956 ősz

Az év októberében, a hónap végén újabb, egyoldalú, nemzeti színű átlós sávú igazolvány jelent meg, amelyet később két nappal később a nemzetőrségi igazolvány követett⁶⁷⁹ – ez utóbbival azonban, hona rendvédelmi, ám nem a Belügyminisztériumhoz tartozó testületről van szó, nem foglalkozunk.

⁶⁷⁸ Simon F. Nándor: Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 167. old

⁶⁷⁹ Simon F. Nándor: Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 167. old

14. ábra Válogatás az 1956-ban rendszeresített igazolványokból
Forrás: a szerző összeállítása

1957

Az előző belügyminiszter-helyettesi parancs után, majd' másfél évvel később, 1957. március 14-én írta alá a 6-156/1957 számú tájékoztatását a Belügyminisztérium Elnöki Főosztályának vezetője, Horváth János r. alezredes a Belügyminisztérium szervei részére 1957. március 31-én bevezetendő új szolgálati igazolványokról⁶⁸⁰. Ezt azonban megelőzte a BM Elnöki Főosztály Szervezési Osztálya vezetőjének, Csépe Béla r. őrnagynak 1957. január 3.-án keltezett javaslata: „A Belügyminisztériumhoz tartozó fegyveres és egyenruházott testületek részére új szolgálati igazolványok bevezetését javaslom.”

A javaslat kétféle igazolványt terjesztett elő:

- intézkedésre és fegyverviselésre jogosító
- intézkedésre és fegyverviselésre nem jogosító

Az előbbit – *például* – a rendőrség egyenruházott, valamint vegyes, illetve polgári ruhás bűnügyi, politikai⁶⁸¹, közbiztonsági, közlekedésrendészeti, igazgatásrendészeti, kiképzési stb. dolgozók, az utóbbit pedig az adminisztratív dolgozók⁶⁸², és a kinevezett polgári alkalmazottak részére javasolta az előterjesztő. „Az új igazolványok legyártásának megszervezésével a B.M. Anyagi Főosztályt, a kiosztás megszervezésével pedig a B.M. Elnöki Főosztályt javaslom megoldani.” – volt olvasható a dokumentumban.

Az 1957 január 21-én megtartott miniszterhelyettesi értekezlet⁶⁸³ foglalkozott – *a többi között* – az új igazolvány bevezetésével: „Hozzászólások után Tömpe Miniszterh. (sic! – SFN) elvtárs úgy dönt, hogy a rendőrség minden tagja rendőrségi igazolványt kapjon. Egységes igazolvány legyen. Legyen tehát

⁶⁸⁰ BM Központi Irattár miniszteri iratok, 1957. év 54. 1/1145/a

⁶⁸¹ A „politikai” ezúttal nem a pártkommisszárokat, hanem az akkori polgári titkosszolgálatot, a Politikai Nyomozó Főosztályt jelöli

⁶⁸² Irodai beosztottak, gépírók, személyi igazolvány és bűnügyi nyilvántartók stb.

⁶⁸³ A miniszterhelyettesi értekezleten részt vett: Tömpe István, a belügyminiszter első helyettese, Pöcze Tibor r.vörgy, miniszterhelyettes, Kurimszky Sándor r.vörgy, miniszterhelyettes, Garamvölgyi Vilmos miniszterhelyettes, Mátyás László r.ezds., Sós György r.ezds., Kardos György r.örgy., dr. Horváth János r.alez.

egységes Belügyminisztériumi (sic! – SFN) igazolvány, a rendőrség számára az igazolványokat Garamvölgyi Vilmos r. ezredes elvtárs, az Országos Parancsnokságokhoz tartozó szervek számára pedig Kurimszky Sándor r. vőrgy. írja alá. fegyverviselésre mindazok kapjanak jogot, akik érdemi rendőri munkát végeznek. Az igazolvány színe a sapka szalagjával legyen megegyező.” – foglalta össze egy feljegyzésben Horváth János.

A fentebb már említett 6-156/1957 számú tájékoztató meghatározta az igazolványok formáját és tartalmát. E szerint a belügyminisztériumi igazolvány nagysága és formája azonos volt a régi, 1956-ban bevezetett szolgálati igazolványéval, a színe piros volt és a Kossuth-címer volt látható a borítóján. Az igazolvány második oldalán az alpanyaggal azonos színű Kossuth-címer szerepelt, a tulajdonos neve rendfokozatával együtt, a fegyverviselésre való jogosultság, valamint a dátum és a kiállító aláírása. A harmadik oldalon a tulajdonos 5×5 cm-es, fekete-fehér fényképét helyezték el, alatta az érvényesítő szelvényel⁶⁸⁴. Ilyen igazolványt kaptak:

- a Belügyminisztérium állománya
- az országos parancsnokságok központjába kinevezett és szolgálatot teljesítők
- a budapesti és a megyei rendőr-főkapitányságok vezetői, a politikai osztályok vezetői
- a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság és a Tűzoltóság budapesti és megyei szerveinek parancsnokai

A rendőrség szolgálati igazolványa kék színű, a többi testületé pedig piros színű volt. Az előző igazolványhoz képest változás volt, hogy az igazolvány tulajdonosának előléptetését követően nem kellett új igazolványt kiállítani, hanem azt a név alá, a megfelelő helyre írták be oly' módon, hogy a korábbi rendfokozatot áthúzták, alá írták az újat és bélyegzővel hitelesítették. További változás volt, hogy az igazolvány második oldalán, a testület megnevezése alatt kézzel beírva, feltüntették a szolgálati helyet is: „*RENDŐRSÉG Csongrád megyei rendőrkapitánysága*”.

Az új igazolvánnyal az alábbi testületeket látták el:

- Belügyminisztérium
- Rendőrség
- Határőrség
- Karhatalom
- Büntetés-végrehajtás
- Tűzoltóság
- Légtalalom

1958

Az 1957-ben bevezetett igazolványt egy év múlva újabb követte, amely jobbára csak a címerben különbözött: a Kossuth-címert az úgynevezett Kádár-címer követte. A vonatkozó, 8. számú parancsot⁶⁸⁵ 1958. március 25-én írta alá a belügyminiszter helyettese, Horváth Gyula: „*A Belügyminisztérium kötelékébe tartozó összes szervek hivatásos és polgári alkalmazottait 1958. március 27-től 31-ig új szolgálati igazolvánnyal kell ellátni. (...) Az igazolvány a szolgálati jogviszony igazolására szolgál, és egyben belépésre jogosít a Belügyminisztérium, illetve a kötelékébe tartozó szervek épületeibe (...)*”

A Belügyminisztérium vezetői állománya részére kiadott igazolványokon egy sárga színű sáv húzódott végig, a központi állomány igazolványának érvényesítő szelvényén pedig egy piros sáv. Az igazolványokat a Belügyminisztérium központi osztályai részére a BM személyzeti osztálya, az

⁶⁸⁴ Simon F. Nándor: *Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995*. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 167. old

⁶⁸⁵ BM Irattár 1985. év 54. doboz 10-23/8/1958

országos parancsnokságok, a megyei főkapitányságok, illetve az alárendelt szervezetek részére pedig a megfelelő szervek személyzeti osztályai állították ki⁶⁸⁶.

15. ábra Az 1958-as igazolvány a BM központi állománya részére
Forrás: a szerző magángyűjteménye

A következő testületek tagjait látták el ezzel az igazolvánnyal:

- Belügyminisztérium
- Rendőrség
- Határőrség
- Karhatalom
- Büntetés-végrehajtás
- Tűzoltóság
- Légoltalom

Azután sokáig, több mint egy évtizedig nem történt semmi.

1970

Az igazolvány

A következő, lényeges változásra 1970-ig kellett várni. Az új igazolvány hegesztett PVC-tokján a Belügyminisztérium szót lehetett olvasni, a második oldalon helyezkedett el a cserélhető, 64×95 mm nagyságú igazolványlap, a harmadikon pedig a csillag-kapocccsal rögzített fénykép, és az érvényesítő szelvény⁶⁸⁷. Az összes testület (*Belügyminisztérium, Rendőrség, Határőrség, Karhatalom, Tűzoltóság*) azonos típusú, speciális összetételű, vízjeles papírra nyomott igazolványt kapott⁶⁸⁸. A vízjel⁶⁸⁹

⁶⁸⁶ Simon F. Nándor: Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 167. old

⁶⁸⁷ Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199

⁶⁸⁸ Simon F. Nándor: Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 168. old

⁶⁸⁹ Érdekesképpén írom le, hogy mit tanultak a kéziszedő szakmunkásképző intézetek diákjai a vízjelről: „A kész papíron láthatjuk a vízjelet. A vízjel, mint a neve is mutatja, a papír vizes állapotában képződik az eguttór (szitahenger) mintáinak megfelelően. Az eguttór a síkszita végén helyezkedik el, az utolsó szívószekrény előtt. A minták az eguttór egyenletes felületű palástjából kiállnak és az eguttór forgása közben a nedves papír-rétegbe benyomódnak. A nedves papírszalag ekkor már 8-9% szárazanyag tartalmú, a rostok az eguttór hatása alól kikerülve, nem folynak ismét össze, hanem a papírban »állva maradnak«. Az

rajzolata ötágú, árnyékolt, 40 mm nagyságú és 38-39 mm széles csillag volt, a csillagok között 3-3 sugárvonalal. A két csillag közötti távolság vízszintes irányban 20 és 25 mm, a méretek felváltva fordultak elő: egy 20 mm-es távolságot egy 25 mm-es követ⁶⁹⁰.

A rendőri állomány igazolványait az adott főkapitányság vezetője írta alá. A vezetői igazolványokon átlós piros csíkot helyeztek elé. A papír látható színe világoskék volt, UV-színe pedig kékeslila. és a papír a Diósgyőri Papírgyárban, „Szig” néven készült, az őrlése mintegy 3 és fél óráig tartott. Az összetétele hollandinként⁶⁹¹ a következő volt: 60kg diósgyőri pamut, 200 kg svéd extra szulfitecellulóz, 30 kg saját selejt, 60 kg kaolin, 2 kg keményítő, 6 l montánviasz, 20 l 21 %-os Lacresin és 25 l diósgyőri keverésű timsó⁶⁹². Festés: 133 %-os Solaminlichtblau BRR. Pelyhezés: Optinol, Rhodamin és Fluorescein gyapjúszál. A hamutartalom 12 %-os, a gramm súly 75-80 gr/m².⁶⁹³

A rendőrség fegyverviselésre jogosító igazolványát 500.001-től 555.000-ig sorszámozták, a „RENDŐRSÉG” feliratot mittel Enge fette Informatiopn betűtípussal nyomtatták, s a ciceró normal Memphis betűtípussal nyomtatott „Igazolvány” szó „Á” betűjének jobb oldali alsó szára hiányzott. A testület megnevezése mellett, mind a két oldalon 7-7 vízszintes vonal helyezkedett el. Az igazolványok egységesen két alapnyomattal készültek. A kék- világos lila-kék színű első alapnyomat gilosgépen készített vonalrendszer volt, amely hálószerű, összefüggő vonalokból és ezek között kialakított gombaszerű rajzolatokból állt össze. A rajzolat közepén ovális tónusban, negatív betűkből volt olvasható a „BELÜGYMINISZTERIUM” szó. A lap felső részén egy 22×5 mm-es rész üresen maradt: oda írták be a sorszámot. A narancssárga-szürke-narancssárga színű második alapnyomat is gilosgépen készített vonalrendszer volt, amelyet hol az egyes alapnyomat vonalai köz, hol pedig ezekre nyomták rá. Középen üresen hagytak egy ovális mezőt. Mind a két alapnyomatot magasnyomással, íriszben, úgynevezett Heidelberg-gépen nyomták. Az elkészített, kézzel rajzolt, sárgából, barnából, pirosból és zöldből összeállított népköztársasági címernyomatok közé először az egyes, majd a kettes számú alapnyomat került. A száradás egy napig tartott.⁶⁹⁴

A nyomás ofszet-eljárással, Romayor típusú gépen történt. A szövegnyomáshoz négy darab különböző tartalmú 10-10, képes ofszet-lemezt készítettek⁶⁹⁵:

- 1. lemez:

BM, fegyverviselésre nem jogosult	2 db
Rendőrség, fegyverviselésre nem jogosult	2 db
Tűzoltóság, fegyverviselésre nem jogosult	4 db

eredetileg egyenlő vastag papírlap a benyomott mintának megfelelően vékonyabb lesz. A papír vastagsága a gyártás folyamán ismét kiegyenlítődik, de a minták helyén kevesebb anyag lesz a papírban, mint máshol. Ennek következtében a helyeken világosabbnak látjuk. A szitahenger feladata, az esetleges vízzel kialakításán kívül, a papír felületét egyenletessé és a rostokat összenyomva a papírt tömörebbé tenni, valamint a víztelenítést is elősegíteni. Az úgynevezett száraz (utánzott) vízjelet a préshengerek után a szárítóhengerek előtt elhelyezett vízjelnyomó hengerrel nyomják bele a papírba. Hátránya a száraz vízjelnek, hogy nedvesítéssel eltávolítható.” Kéziszedés – technológia, szakmai ismeretek, anyagismeret. Tankönyv a kéziszedő szakmunkásképző intézetek részére. Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1967

⁶⁹⁰ Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199 3. old

⁶⁹¹ Hollandi, holländer: ném. gép papírgyártásra használt rongyok felosztására és öblítésére szolgáló papíripari gép – Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1986

⁶⁹² Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199 3. old

⁶⁹³ Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199 3. old

⁶⁹⁴ Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199

⁶⁹⁵ Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199 9. old

- Határőrség, fegyverviselésre jogosult 2 db
- 2. lemez:
 - BM, fegyverviselésre jogosult, vezetői 2 db
 - Határőrség, fegyverviselésre nem jogosult 6 db
 - Határőrség, fegyverviselésre nem jogosult 2db
- 3. lemez:
 - BM, fegyverviselésre jogosult 8 db
 - Karhatalom, fegyverviselésre jogosult 2 db
- 4 lemez:
 - Rendőrsség, fegyverviselésre jogosult 10 db

Az igazolványokat kézzel, speciális, fekete tintával állították ki. A tinta összetétele 5 egységnyi Nigrosin WLA és szintén 5 egységnyi műszaki tus volt⁶⁹⁶.

16. ábra Az 1970-es igazolvány-család, a BM vezetői állománya
 Forrás: Az új BM szolgálati igazolványok dokumentációja, BM Központi Irattár,
 miniszteri iratok, 1970. év 5022 sz.

Az igazolvány egyik újdonsága volt, hogy a második oldal, amelyik a tulajdonos adatait tartalmazta, kivehető volt: így változás esetén nem kellett az egész igazolványt kicserélni, csupán az adatoldalt. A Belügyminisztérium vezető állománya részére átlósan piros sávval áthúzott igazolványlapot és ugyancsak piros sávval áthúzott érvényesítő szelvényt rendszeresítettek. Ía határsávba történő belépést az érvényesítő szelvényre bélyegzett „HATÁRSÁV” felírta biztosította.

A biztonsági okmány

Ideje egy kis kitérőt tenni, és megnézni, hogy mik is azok a biztonsági okmányok, amelyek közé a rendvédelmi testületek szolgálati igazolványai is tartoznak!

A Magyar Népköztársaság belügyminisztere 1973. november 19-én adta ki a 024. számú, szigorúan titkos minősítésű utasítását a biztonsági okmányok védelmének szabályairól, hivatkozva egy minisztertanácsi felhatalmazásra. Az utasítás szerint biztonsági okmánynak minősült az a személyi okirat, amely tulajdonosának személyazonosságát igazolja és „vele kapcsolatban fontos tényt rögzít, illetve feljogosítja tulajdonosát államtitok, vagy más jelentős adat megismerésére, továbbá amelynek nem jogszerű használata állambiztonsági érdekeket sérthet, vagy veszélyeztethet. (...) A biztonsági okmányokat olyan kémiai, technológiai, valamint adminisztratív védelemmel kell ellátni, amely biztosítja a hamisított, vagy egyéb jogsértő cselekménnyel felhasznált biztonsági okmány gyors

⁶⁹⁶ Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja” BM Irattár, miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199

felismerését.”, ahogyan az említett utasítás megfogalmazza, hozzátéve, hogy vitás esetekben a Belügyminisztérium Okmányvédelmi Szervének (OKSz) a véleménye a mérvadó, a biztonsági szakértői vizsgálatok, a tömegellenőrzési módszerek kidolgozása és oktatása pedig a BM Okmányszakértői Iroda⁶⁹⁷ hatáskörébe tartozik. A két szervezet azonban – *legalábbis a postacím alapján (Belügyminisztérium, 1903 Budapest 62. Pf.: 314/32)* – minden bizonnyal egy szervezet volt: a III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség V. (Technikai) Csoportfőnöksége⁶⁹⁸. Ugyanez a parancs írta elő, hogy *„A biztonsági okmányt kibocsátó állami szerv új okmányforma rendszeresítése esetén köteles bejelenteni az OKSz-nek.”* valamint a *„Biztonsági okmányokat és azokhoz tartozó alkotórészeket csak a Belügyminisztérium, valamint a Honvédelmi Minisztérium szervei, illetve az OKSz engedélye alapján erre kijelölt vállalatok gyárthatnak”*⁶⁹⁹.

A biztonsági okmányokat öt csoportba osztották:

- Útlevelek
- Határátlépési engedélyek
- Személyi okmányok
- Különleges fontosságú igazolványok, engedélyek, megbízólevelek
- Fontos szervek, objektumok igazolványai

Az okmányokat kibocsátó szervek, illetve a gyártó vállalatok az okmányokat és az alkotórészeket pontos nyilvántartással, a technológiai leírásokat, valamint a rendeléssel, a visszaigazolással és a szállítással kapcsolatos ügyiratokat az érvényes titkos ügykezelés szabályok szerint, „szigorúan titkos” minősítésüként voltak kötelesek kezelni.

A szolgálati igazolványról általában

A most tárgyalt szolgálati igazolvány-család érvényességi idején belül adta ki a belügyminiszter a „szigorúan titkos” minősítésű „A személyzeti munka rendje” című kiadvány kiadásáról szóló, 1975. március 17-én keltezett 06. számú parancsát, amely – a többi között – a szolgálati igazolvánnyal is foglalkozik. Ebben a kiadványban olvasható:

„225. A hivatásos állomány tagjait, a kinevezett, illetve a szerződéses polgári alkalmazottakat a kinevezésre, illetve a munkaviszony létesítésére vonatkozó állományparancs alapján szolgálati, a nyugállományba helyezéskor nyugdíjas igazolvánnyal, a Belügyminisztériummal és a szerveivel munkakapcsolatban álló polgári személyeket belépővel kell ellátni.

226. A BM hivatásos, kinevezett és szerződéses polgári állomány tagjai állománycsoportonként eltérő igazolvánnyal, betétlappal, érvényesítő szelvényvel rendelkeznek. Az igazolvány meghatározza, hogy az mely BM objektumba jogosít belépésre.

a) a szolgálati igazolványa hivatásos állomány tagjait feljogosítja:

- *szolgálati viszonyának igazolására,*
- *szolgálati intézkedésre,*
- *fegyverviselésre,*
- *BM objektumaiba való belépésre*

(...)

⁶⁹⁷ 1988-ban BM Okmány- és Írásszakértői Iroda névre keresztelték át, napjainkban ezt a feladatot a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat látja el

⁶⁹⁸ Cseh Gergő Bendegúz: A magyarországi állambiztonsági szervezetek intézménytörténeti vázlata, 1945-1990. Trezor 1. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999. Budapest, Történeti Hivatal, 1999. 81. old

⁴¹ Ilyen volt például az Állami Nyomda, a Pénzjegynyomda, a Zrínyi Nyomda és a MÁV Jegynyomda

227. Az igazolványok szigorú elszámolási rend alá tartozó okmányok. A nyilvántartásukra felfektetett könyvet a változások azonnali átvezetésével állandóan naprakész állapotban kell tartani.

(...)

229. Az igazolványok kitöltését az e célra kiadott vegytintával kell elvégezni. A nevet és a rendfokozatot jól olvashatóan, nyomtatott betűvel, a testületi hovatartozást rövidített jelzéssel (r., hőr., tú.) kell az igazolványba beírni.

- a) a Kinevezett polgári alkalmazottak esetében a szakmai cím rövidítését az I. ügyviteli csoportba tartozóknál a tényleges beosztást (előadó, segédelőadó stb.), a szerződéses polgári alkalmazottaknál pedig „szerz. pa.” rövidítést kell az igazolványba beírni.
- b) A fénykép felerősítéséhez fémcsillagot és ragasztót, a hitelesség igazolásához szárazbélyegzőt kell használni. Az igazolványt aláírással vagy névbélyegzővel kell ellátni.
- c) A szerződéses polgári alkalmazottak szolgálati igazolványába be kell írni mely szerv állományába tartozik, épületbe történő beléptetésüket a hatáskörileg illetékes parancsnokok szolgálati jegyen engedélyezik. Az igazolvány kiadása során be kell jegyezni az igazolványba a belépésre való jogosultságot.

230. A Belügyminisztérium szervei közötti áthelyezés, testületek közötti átminősítés, névváltozás, rendfokozatváltozás esetén az igazolványt két héten belül be kell vonni, illetve ki kell cserélni.⁷⁰⁰

1978

A belügyminiszter 1975-ben elrendelte, hogy a szolgálati igazolványokat 1978-ban ki kell cserélni: erre hivatkozva készítette el 1977. június 3-án dr. Berkes István r. ezredes, a BM Titkárság vezetője az okmánycserére vonatkozó előterjesztést⁷⁰¹, megemlítve: az igazolványcserét részben az is indokolja, hogy a BM- beosztottak évente – átlagban – 90-100 darab szolgálati igazolványt veszítenek el.⁷⁰² A javaslat szerint rögzített betétlapnak kellene tartalmaznia az azonosító és a szükséges szolgálati adatokat, a fényképet ragasztással célszerű rögzíteni, fóliás bevonattal, helyet kellene biztosítani a személyi számnak, alkalmazni kellene a kikísérletezett vízjelet, színskálát és rajzolást. Az igazolványt évente, bélyeg beragasztásával érvényesítették volna. Az előterjesztés meghatározta, hogy „A BM III/V. csoportfőnöke biztosítsa, hogy a jóváhagyott minták alapján a biztonsági követelményeknek megfelelően 1977. október 31-ig az új igazolványok és a szükséges eszközök legyártásra és a BM IV/II. Csoportfőnökség részére átadásra kerüljenek.” Az elképzelések között szerepelt az is, hogy ezentúl 5 évente cseréljék le az igazolvány-családot.

Benkei András⁷⁰³ belügyminiszter 33/1977 számú parancsában rendelte el, hogy 1978. január 1-től új szolgálati igazolványt kell bevezetni.⁷⁰⁴ A formai változások között talán az egyik legjelentősebb, hogy a korábban egységesen egy csíkkal jelölt vezetői igazolványt most egy, kettő, illetve három piros sávós, sárgás rózsaszínes vezetői igazolvány váltotta fel.

- Háromsávós vezetői igazolványt kapott:
 - az államtitkár
 - a miniszterhelyettesek
 - a BM Kollégium tagjai
 - az MSZMP KB Adminisztratív és Közigazgatási osztály vezetője

⁷⁰⁰ A személyzeti munka rendje, Belügyminisztérium 10-21/6/1975 84-86 old.

⁷⁰¹ BM Irattár 1977. év 184. doboz 12-1248/1/1977

⁷⁰² Simon F. Nándor: Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 169. old

⁷⁰³ Benkei András (1923-1991) magyar kommunista politikus, 1945 után megyei szakszervezeti vezető, MDP városi pártbizottsági titkár, megyei pártbizottsági első titkár, belügyminiszter, az MSZMP KB tagja

⁷⁰⁴ BM Irattár 1977. év 184. doboz 10-23/33/1977

- az MSZMP KB Adminisztratív és Közigazgatási osztály vezetőjének helyettese
- az MSZMP BM Pártbizottság első titkára
- a BM Kormányörség parancsnoka
- a BM Határörség országos parancsnoka
- a BM Felügyeleti és Fegyelmi Osztály vezetője
- Kétsávós vezetői igazolványt kapott:
 - a BM főcsoportfőnök-helyettesek
 - a BM Tűzoltóság országos parancsnoka
 - a BM csoportfőnökök
 - a BM Határörség országos parancsnokának helyettesei
 - a BM Kormányörség parancsnokának helyettesei
 - a BM csoportfőnök-helyettesek
 - a BM önálló osztályvezetők
 - az MSZMP BM Pártbizottság titkárai
 - a BM rendőr-főkapitányságok vezetői és helyettesei
 - az MSZMP KB munkatársai
 - a szovjet képviselő munkatársai
- Egysávós vezetői igazolványt kapott:
 - az MSZMP BM járási jogú pártbizottságainak titkárai
 - a BM önálló osztályvezető-helyettesek
 - a BM beosztott osztályvezetők

A BM vezetői igazolványok belső lapjai sárgás-rózsaszínű alapnyomatúak voltak, fekete szövegnomattal, a fényképes oldalon – *a fentebb említett* – egy, két és három piros csíkkal. A BM hivatásos, vagyis központi állománya, valamint a kinevezett polgári állománya, illetve a rendörség hivatásos és kinevezett polgári állománya kék- és rózsaszín alapnyomatú igazolványt kaptak, fekete szövegnomattal. A Határörség hivatásos és kinevezett polgári állománya pedig zöld- és rózsaszín alapnyomatú igazolványt vehetett át ugyancsak fekete szövegnomattal.

A háromsávós vezetői igazolvány tulajdonosa a Belügyminisztérium valamennyi épületébe külön engedély nélkül beléphetett, beleértve az I. és a II. számú zárt épületeket is.

17. ábra Három sávós vezetői igazolvány, 1978

Forrás: BM szolgálati igazolványok dokumentuma, BM Központi Irattár, miniszteri iratok, 1977. év 53-4/136-1977

Ekkor három testület kapott igazolványt:

- Belügyminisztérium
- Rendörség
- Határörség

A tűzoltóság pedig kikerült az igazolványcsaládból, ők majd 1990-ben térnek vissza. Ezeket a bordó színű borítóval ellátott belügyi igazolványokat, az elképzeléseknek megfelelően, öt év múlva lecserélték.

1983

A miniszteri értekezlet

Tehát pont 5 évvel azután, hogy 1978-ban bevezették az új igazolvány-családot, elkezdtek előkészíteni a következőt, amelyet 1983, január 1-én vezettek be. Az új igazolvány sajátossága volt, hogy annak állását 90 fokkal elforgatták. Az évtized végétől szerepel az igazolványban a „POLICE”-szó, méghozzá bélyegre nyomtatva s azt beragasztva⁷⁰⁵. Ebben az időben 290 db igazolványt veszítettek el a tulajdonosaik.⁷⁰⁶

Az 1982. október 18-án megtartott miniszteri értekezlet⁷⁰⁷ foglalkozott – a többi között – az új igazolványokkal: „Előterjesztés a Belügyminisztérium személyi állománya igazolványának cseréjéről, kiadásának és nyilvántartásának rendjéről. Előadó: Kiss Lajos r. vörög⁷⁰⁸.” címszó alatt⁷⁰⁹. Az értekezletet – a távollévő miniszter helyett – dr. Kamara János⁷¹⁰ r. altábornagy vezette. Az előterjesztő Kiss Lajos r. vezérőrnagy tájékoztatta a jelenlevőket, hogy az igazolvány színéről (kék) már döntött a miniszter. Egyszerűsítésként értékelte, hogy a hivatásos állomány 5 évig érvényes igazolványával szemben, a polgári állomány 10 évre kap igazolványt, és nem jegyzik be a rendfokozatukat. Javasolta, hogy a vezetői igazolványok közül az egysávos csíkozásút – mivel azok tulajdonosainál a legnagyobb a fluktuáció – szüntessék meg, és helyette az érvényesítő bélyegen legyen egy piros csík⁷¹¹. Ladvánszky Károly⁷¹² r. altábornagy az igazolványok aláírásának problémájáról beszélt, nevezetesen: a megyei rendőr-főkapitányoknak nagyon sok igazolványt kell aláírniuk, példaként említve a budapesti rendőr-főkapitányt, akinek az íróasztalán – amikor Ladvánszky nála járt – 200 igazolvány várt aláírásra. Erre Kiss r. vezérőrnagytól azt a választ kapta, hogy ezentúl a főkapitányok csak a hivatásos állományúakét írják alá, a polgári állományúakét ezentúl a főkapitányságok személyügyi osztályvezetői. Földesi Jenő⁷¹³ hőr. vezérőrnagy szerint a rendőr hatósági közegeként történő eljárást nem az határozza meg, hogy ki írja alá az igazolványt. Kamara államtitkár pedig így vélekedett: „ (...) azok, akik korábban rendőrök voltak, azok tudhatják, hogy a rendőrigazolványban a rendőr, az utcai rendőr, a szolgálatos rendőr mindig szívesen viselte és szívesen őrizte az ő főkapitányának az aláírását. (...) Vannak, akik még ma is őrzik, és szívesen veszik elő a régebbi igazolványukat. Emlékként őrzik.” Ugyancsak Ladvánszky említette meg, hogy az igazolvány állásának 90 fokos elforgatását a nyomozók kérték, akik a polgári öltözködésük okán

⁷⁰⁵ Simon F. Nándor: Abelügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 169. old

⁷⁰⁶ Nem egyértelmű, hogy ez az adat milyen időszakra vonatkozik: évente átlagban, az adott évben, vagy pedig 1978 óta?

⁷⁰⁷ Napirendi pontok: Jelentés a 3032/1981. Mt. h. sz. határozat végrehajtásáról, a görög emigránsok helyzetéről; Előterjesztés a Belügyminisztérium személyi állománya igazolványának cseréjéről, kiadásának és nyilvántartásának rendjéről; Jelentés a tiltott határátlépések megakadályozására irányuló határőrségi fegyverhasználatról; Különfélék

⁷⁰⁸ Kiss Lajos r. vörög akkor a Belügyminisztérium személyi ügyekkel foglalkozó részlegét vezette

⁷⁰⁹ MOL XIX-B-1-Y 30. doboz, BM miniszteri értekezlet anyagai (másolat) 1982. II. félév 10-52/45-47, 49/1982. X.18

⁷¹⁰ dr. Kamara János (1927-2000) magyar kommunista politikus, 1945-től teljesített szolgálatot a Belügyminisztériumban, különböző beosztásuk után államtitkár, majd belügyminiszter, az MSZMP KB tagja

⁷¹¹ Kiss tábornok utalt arra, hogy 1978-óta a belügyminiszter több mint 1000 vezetői igazolványt írt alá, ebből az egysávos 535 darab volt

⁷¹² dr. Ladvánszky Károly r. altbgy, ekkor belügyminiszter-helyettes, az Országos Rendőr-főkapitányság (BM II. Főcsoportfőnökség) vezetője

⁷¹³ Földesi Jenő határőr vezérőrnagy, majd rendőr altábornagy, ekkor belügyminiszter-helyettes, a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoport vezetője, korábban személyügyi főcsoportfőnök, 1985-től államtitkár

legtöbbször használják az intézkedéseik során az igazolványt: „kipróbáltuk (...) jól tudják használni, nincs vele gond (...)”. Kovács György⁷¹⁴ a különböző objektumokba történő belépésre belépéssel kapcsolatban⁷¹⁵ tett észrevétel: a pártbizottság két titkára, a BM KISZ-bizottság első titkára és a szakszervezeti bizottság titkára is kapjon olyan munkaadói, illetve szolgálati igazolványt, amellyel beléphetnek a belügyi objektumokba.

A miniszteri értekezleten többen megemlézték, hogy az igazolványban szerepel a „hivatásos állományában teljesít szolgálatot”, ami igaz a rendőrségre és a határőrségre, de nem igaz a Belügyminisztériumra, mert annak nincsen önálló hivatásos állománya, hanem ott hivatásos rendőrök, határőrök teljesítenek szolgálatot. Kiss vezérőrnagy vonatkozó válasza a miniszteri értekezlet nyers jegyzőkönyve szerint: „Na ez a BM hivatásos állomány, mert ez egy nagyon izgalmas dolog. Lehet, hogy nem jó ez a megkülönböztetés. Az, hogy a Belügyminisztérium hivatásos állományában teljesít szolgálatot, ezzel a szöveggel azt a beléptetési jogot akartuk érzékelteni, hogy ezzel az igazolvánnyal be lehet lépni a Belügyminisztérium központi épületébe. Ezt úgy átvettük, ezt a szót, és ez nemcsak a mi dolgunk, ebben az igazolvány legyártásában és a konstrukció megalkotásában még szorosan együttműködtünk a III/V.⁷¹⁶ csoportfőnökséggel, ez a megkülönböztetés alakult ki, mert különbségnek lenni kell megítélésünk szerint az igazolványok szövegében is, amellyel beléphet a Belügyminisztériumba. A rendőrség a jelenlegi rendszer szerint azzal az igazolvánnyal, amelyen az van, hogy a rendőrség hivatásos állományában teljesít szolgálatot, azzal ide a központba a jelenlegi rendszer szerint nem léphet be. Ez ilyen beléptetési különbségtétel. Szóval valamilyen ilyen módon meg akartuk ezt különböztetni. Ez hosszú éveken keresztül így bevált. Fel sem vetődött bennünk ennek a kérdése. Jelentem, befejeztem.” Ladvánszky Károly elgondolkozott azon, hogy a Belügyminisztérium hivatásos állományának nincs fegyverviselési jogosultsága, mert „a rendőrség hivatásos állományának, a határőrség hivatásos állományának, a katonának, aki őrszolgálatot teljesít, illetve a Vám- és Pénzügyőrség tagjainak, illetőleg a munkásőrségnek, a rendőrségre vonatkozó fegyverhasználati szabályzata van. (...) Szóval azért ezen érdemes egyszer eltűnődni.”

A vitát Kamara tábornok terelte vissza az igazolványokhoz és foglalta össze a teendőket. „ (...) A szolgálati igazolványok cseréjére gyakorlatilag előre tervezetten kerül sor, és ez most a volt miniszteri parancsban meghatározott határidő lejárta után időszerűvé vált, végre kell hajtani. (...)”

Az új igazolvány

Az 510 példányban kiadott 30/1982. számú miniszteri parancs az új igazolványról 1982. november 2-án jelent meg, amely bevezetőjében kiemelte: „A hivatásos állomány szolgálati, a polgári alkalmazottak munkáltatói, a nyugállományúak nyugdíjas igazolványa (A továbbiakban: igazolvány) a belügyi testülethez tartozást igazoló és meghatározott belügyi objektumba való belépésre jogosító okmány. Fontos állambiztonsági érdek fűződik ahhoz, hogy fokozódjon a biztonsági rendszabályok hatásossága, korszerűsödjenek az okmányvédelmi módszerek, az igazolványok kezelése és nyilvántartása egyszerűsödjön, és érvényesüljenek a takarékosági követelmények.”⁷¹⁷

A hivatásos állomány igazolványát 5 évre 1983. január 10-ig, a polgári állományúakét pedig 10 évre 1983. január 31-ig kellett kiadni, a nyugdíjas igazolványok nem változtak. Az érvényesítés az évente beragasztott érvényesítő bélyeggel történt. A parancs meghatározta, hogy az igazolványokat kiknek aláírni, kik jogosultak a vezetői igazolványokra, a vonatkozó ügyintézés és az objektumokba történő belépést, bár ez utóbbit csak nagy általánosságban, utalva arra, hogy ezt konkrétan kiknek kell

⁷¹⁴ Az MSZMP BM Pártbizottságának első titkára

⁷¹⁵ A szolgálati igazolványok – a vonatkozó parancsok, utasítások alapján – differenciáltan jogosítottak belépésre a különböző BM-szervek épületeibe

⁷¹⁶ Az Állambiztonsági Főcsoportfőnökség Technikai Csoportfőnöksége

⁷¹⁷ BM Irattár, miniszteri iratok, 1982. év 10-22/30/1982

szabályozniuk. Újdonságnak számított, hogy a parancs előírta: „A BM Sajtóosztály vezetője intézkedjen, hogy a hivatásos állomány új mintájú szolgálati igazolványát a lakosság – a rá vonatkozó mértékben – megismerhesse.” A Magyar Televízió Kék fény című műsorában valóban bemutatták a rendőrség, a határőrség és a Belügyminisztérium igazolványait, majd pedig a Képes Újságban – amely a Kék fény adásai után rendszeresen foglalkozott az ott bemutatott bűncselekményekkel – megjelentették a rendőrség szolgálati igazolványának lekicsinyített, fekete-fehér fényképét⁷¹⁸.

A hivatásos és polgári igazolvány kék műbőr borítású, álló alakú, a hivatásos első (külső) oldalán a Magyar Népköztársaság ezüstnyomású címerével, a polgári ezüstnyomású „IGAZOLVÁNY” felirattal, a 2. és a 3. oldalak fekvő elrendezésűek, az alyomatok a hivatásos és polgári állománynál eltérőek voltak. Valamennyi igazolvány műanyag tokkal volt ellátva. Az igazolványtípusok megkülönböztetésére a fekete színű szövegnyomatban a „BELÜGYMINISZTERIUM”, a „RENDŐRSÉG”, illetve a „HATÁRŐRSÉG” szó szerepelt. A két-, illetve a háromsávós vezetői igazolványt a belügyminiszter, az egysávós érvényesítő szelvényvel ellátott igazolványt a BM személyzeti csoportfőnöke írta alá. A kétsávós vezetői igazolvány és az egysávós érvényesítő szelvényvel rendelkező igazolvány tulajdonosa a BM valamennyi központi, zárt és területi szerveinek az épületébe beléphetett, a háromsávós vezetői igazolványé pedig valamennyi BM-épületbe.

A parancs arra is utasítást adott, hogy a hitelesítő bélyegzők egységesen köralakúak, 20 mm átmérőjűek legyenek, középen az állami címerrel, illetve melyik szervhez, milyen számozású bélyegző tartozik, például az 1. számú „BELÜGYMINISZTERIUM” feliratú a központi állomány részére, a 203. számú „RENDŐRSÉG” feliratú a BM Forradalmi Rendőri Ezred, valamint a 301. számú „RENDŐRSÉG” feliratú a Budapesti Rendőr-főkapitányság és a 204. számú „HATÁRŐRSÉG” feliratú pedig a BM Határőrség Országos Parancsnokság által kiállított igazolványokba kerültek.

- A háromsávós vezetői igazolványra és egysávós érvényesítő bélyegre jogosultak voltak:
 - az államtitkár
 - a miniszterhelyettesek
 - a BM Kollégium tagjai
 - az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztály vezetője
 - az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztály vezetőjének helyettese
 - az MSZMP BM Bizottságának első titkára
 - az MSZMP BM Bizottságának titkárai
 - az MSZMP Határőrségi Bizottság első titkára
 - a BM Főcsoportfőnök-helyettesek
 - a BM „M” és szervezési csoportfőnök
 - a BM Titkárság vezetője
 - a BM Felügyeleti, Fegyelmi, Belbiztonsági Osztály vezetője
 - a BM Határőrség országos parancsnoka
 - a BM Tűzoltóság országos parancsnoka
 - a BM Kormányőrség parancsnoka
 - a rendőr-főkapitányságok vezetői
 - a KISZ BM Bizottság első titkára
 - a Közalkalmazottak Szakszervezete BM Bizottságának titkára
- Kétsávós vezetői igazolványra és egysávós érvényesítő bélyegre jogosultak:
 - a BM csoportfőnökök
 - a BM csoportfőnök-helyettesek
 - a BM önálló osztályvezetők

⁷¹⁸ Képes Újság, 1983. január 29-i száma

- az MSZMP Határőrségi Bizottság titkárai
 - a BM Határőrség országos parancsnokának helyettesei
 - a BM Tűzoltóság országos parancsnokának helyettesei
 - a BM Kormányőrség parancsnokának helyettesei
 - a BM Forradalmi rendőri Ezred parancsnoka
 - a rendőr-főkapitányságok vezetőinek helyettesei
- Egysávos érvényesítő szelvénnel rendelkeztek:
 - a BM önálló osztályvezető-helyettesek
 - a BM beosztott osztályvezetők
 - az MSZMP BM Bizottság munkatársai
 - az MSZMP BM járási jogú pártbizottságainak titkárai
 - a BM Határőrség törzsfőnökének helyettese
 - a BM Felügyeleti Osztály

Érdeemes összehasonlítani a jogosultak körét az 1978-assal és láthatjuk: igencsak nagy mozgás volt a vezetői igazolványokra jogosultak között, ráadásul ebből a felsorolásból – *ellentétben az 1978-assal* – kimaradtak a szovjet képviselő tagjai.

A Minisztertanács Tanácsi Hivatal 1988-ban történt megszűnését követően, az ott dolgozók átkerültek a Belügyminisztérium állományába, ezért az 1982-es miniszteri parancsot módosítani kellett: 1988. március 31-ig (a vonatkozó parancs két nappal korábban jelent meg!) őket „BELÜGYMINISZTERIUM alkalmazottja” feliratú igazolvánnyal kellett ellátni.⁷¹⁹

Nem sikerült azonban teljesíteni azt az elképzelés – részben a politikai események felgyorsulásának köszönhetően is –, hogy öt év múlva újabb igazolvány-család lásson napvilágot.

18. ábra Az 1983-ban bevezetett rendőrségi igazolvány
Forrás: a szerző magángyűjteménye

⁷¹⁹ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 12/1988 számú parancsa a Belügyminisztérium személyi állománya szolgálati és munkáltatói igazolványának cseréjéről, kiadásának és nyilvántartásának rendjéről szóló 30/1982. számú belügyminiszteri parancs kiegészítéséről és módosításáról

1991

Az új igazolványt 1991-ben vezették be, megszüntetve a BM vezetői, és a központi állománynak kiadott igazolványt – mindezt a demokrácia jegyében. Igaz, ezt már korábban, még az előző igazolvány-család idején rendelték el.

Az új igazolvánnyal visszatértek az 1945 utáni gyakorlathoz, amikor is a rendőri igazolványok egylaposak voltak, az új 75×105 mm nagyságú, kék és rózsaszín összhatású rendőr-igazolványt a belügyminiszter 1990. november 20-án keltezett, 70/1990 BM számú utasítása rendszeresítette: „(...) Az igazolvány a Belügyminisztériumhoz vagy irányított szervei valamelyikéhez való tartózást, illetve a Belügyminisztérium és szervei tulajdonában, kezelésében álló meghatározott épületbe való belépésre jogosultságot igazolja. A rendőrség, a határőrség, a Magyar Köztársaság Kormányőrsége hivatásos állományú tagjai igazolványa a fegyverviselésre és intézkedésre való jogosultságot is igazolja. (...) Az igazolvány visszavonásig van érvényben. (...)”⁷²⁰

A parancs tartalmazott egy olyan mondatot is, amely korábban elképzelhetetlen volt: „Amennyiben a személyazonosság igazolása más hatóság előtt indokolttá válik, úgy a »személyi igazolvány« bemutatása kötelező.”

Ennek az igazolvány-családnak az érdekessége volt, hogy ekkor jelent meg először a Kormányőrség önálló igazolványa, hiszen előtte és 1995-óta ismét a kormányőrök, illetve a Köztársasági Őrezred tagjai a „RENDŐRSÉG” feliratú igazolványt birtokolták.

Az igazolvány 75×105 mm méretű álló formátumú, 200 g/m² területsúlyú vízjeles karton volt, amelyet laminátorral két műanyag lap közé sütöttek. A számítógépes rajzolatrendszert vonalraszterre bontva, ismétlődő elemeket nem tartalmazó geometrikus elemekből alakították ki és irisz nyomást alkalmaztak az alsó alnyomatrendszerben, míg a másodikban reliefgilos rajzolat szerepelt, ismétlődő elemeket nem tartalmazó, fokozatosan csökkenő, illetve növekvő alakzatokból képezve. A szövegnyomat fényszedéssel, kézi montírozással és számítógéppel készített intenzív színű nyomat volt.

Az alábbi testületek voltak az igazolvány-család tagjai:

- Rendőrség
- Határőrség
- Kormányőrség
- Állami Tűzoltóság
- Polgári Védelem

19. ábra Az 1991-es igazolvány

⁷²⁰ BM Irattár, miniszteri iratok, 1990. év 10-21/70/1990

Forrás: BM Személyzeti és Munkaügyi Főosztály

Ezzel az igazolvány-családdal zárult le a papíralapú belügyi szolgálati igazolványok korszaka. Az új igazolvány 4 év múlva jelent meg.

1995

Az előírtakhoz képest, egy évvel korábban, 1995-ben vezették be az új igazolvány-családot, amikor is összesen 80 ezer igazolványt cseréltek le, mintegy 150 millió forintos költséggel.⁷²¹ A kiadás okai között szerepelt az is, hogy a megelőző években 1703 darab igazolványt veszítettek el, illetve loptak el a tulajdonosaiktól. A gyártó cég titkos pályázaton nyerte a jogot az előállításra.

A belügyminiszter vonatkozó 6/1995. (BK.5.) BM utasítás ezúttal a Belügyi Közlönyben is napvilágot látott, akárcsak a későbbi módosítások is.

Az igazolvány 85×54 mm méretű kártyaigazolvány volt, amelynek nyomathordozója műanyaglap volt és amit laminátorral két műanyag lappal építettek össze. Az igazolványok négyszínnyomásúak voltak és ofszettechnológiával készültek. Nyomdai úton került rögzítésre a számítógépes rajzolatrendszer, a köztársasági címer, a munkáltató, illetve a rendvédelmi testület megnevezése (amellyel egyvonalban a köztársaság címerének hologramja látható), valamint az állományviszony, vagy az alkalmazási jogviszony megnevezése. A megszemélyesítés során került rögzítésre a tulajdonos 25×32 mm nagyságú. lézergravírozásos eljárással készített fekete-fehér fényképe, neve rendfokozat, a köztisztviselői, illetve közalkalmazotti jogviszony megjelölése, valamint vezető esetében a vezetői megbízás megnevezése. Az igazolvány hátoldalán szerepelt a tulajdonos sajátkezű aláírása, a vércsoport meghatározása⁷²², a kitöltés dátuma, a gépi olvasás kódja, a munkáltató kódja és a TAJ-szám.

20. ábra Az 1995-ben bevezetett műanyag alapú igazolvány
Forrás: BM Személyügyi Főosztály

Összefoglalás

A rendvédelmi testületek szolgálati igazolványának történeti kutatása még az elején tart: speciális, de érdekes terület. A szolgálati igazolványok, akárcsak az egyenruha vagy a szolgálati jelvény, alkalmasak arra, hogy erősítsék a rendőri identitást, hiszen a testülethez tartozás egyik alapvető kifejező eszköze.

⁷²¹ Simon F. Nándor: Belügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. Magyar Rendészet IV. évfolyam (2004) 3. szám 169. old.

⁷²² Ez a hivatásos állomány esetében kötelező volt, másoknál csak írásbeli kérelemre vezették rá az igazolványra